

**„ინკლუზიური, სწავლისადმი
კეთილგანწყობილი გარემო“**

თბილისი
2005

“ინკლუზიური, სწავლისადმი
კეთილგანწყობილი გარემო“

(ისკგ)

თავი I. რა არის ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემო (ისკგ) და რატომ არის იგი მნიშვნელოვანი?	
რა იგულისხმება ტერმინებში “ინკლუზიური” და “სწავლისადმი კეთილგანწყობილი	
რა არის ისკგ –ს მნიშვნელოვანი ელემენტები?	
რა უპირატესობები აქვს ისკგ –ს?	
თავი II. სად ვართ ამჟამად?	
არის ჩვენი სკოლა ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი?	
როგორ გავხადოთ ჩვენი სკოლა ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი ?	
როგორ მოვახდინოთ და შევინარჩუნოთ ცვლილება	
თავი III. ნაბიჯები ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს მისაღწევად	
როგორ დავგეგმოთ პროცესი	
როგორ ჩავატაროთ პროცესის მონიტორინგი	
თავი IV. რა ვისწავლეთ?	

შესავალი

ბროშურა წარმოგიდგენთ UNESCO -ს აზიისა და წყნარი ოკეანის ქვეყნების განათლების რეგიონალური ბიუროს მიერ 2004 წელს გამოცემული სახელმძღვანელოს “ყოველსმომცველი მრავალფეროვნება”-ს (EMBRACING DIVERSITY) –ს თარგმნილ და ადპტირებულ მასალას. მასში აღწერილია, თუ რას წარმოადგენს ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემო (ოსკბ) და რა უპირატესობები აქვს მას მასწავლებლების, მოსწავლეების, მშობლებისა და საზოგადოებისათვის. იგი დაგეხმარებათ შეაფასოთ, თუ რამდენად შეიძლება თქვენი სკოლა ჩაითვალოს ინკლუზიურ, სწავლისადმი კეთილგანწყობილად და ასევე განსაზღვროთ სასკოლო ცხოვრების ის სფეროები, რომელიც გაუმჯობესებას საჭიროებს. ბროშურა წარმოგიდგენთ იმ საშუალებებსა და ხერხებს, რომელიც გამოგადგებათ როგორც გაუმჯობესების მიღწევაში, ასევე პროგრესის მონიტორინგსა და შეფასებაში.

ვისთვის არის ბროშურა განკუთვნილი

ბროშურა განკუთვნილია *თქვენთვის*: შესაძლოა, თქვენ ხართ სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების, დაწყებითი ან საშუალო სკოლის მასწავლებელი; სკოლის ადმინისტრაციის წარმომადგენელი, პედაგოგიური სასწავლებლის სტუდენტი, ან უბრალოდ საზოგადოების წევრი, რომელსაც სურვილი აქვს სკოლა მისაწვდომი იყოს ყველა ბავშვისათვის. ბროშურა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ სკოლების მასწავლებლებისათვის, სადაც დაწყებულია ბავშვზე, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნაზე ორიენტირებული აქტივობები, რაც თავის მხრივ განათლების სამინისტროს მიერ გატარებული რეფორმის, ან არასამთავრობო ორგანიზაციებთან აქტიური პარტნიორობით არის განპირობებული.

თავი I. რა არის ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემო (ოსკბ) და რატომ არის იგი მნიშვნელოვანი?

ინკლუზია ის რეალური, პრაქტიკული ცვლილება, რომელიც ყველა ბავშვს აძლევს საშუალებას მიიღოს განათლება და მიადწიოს წარმატებას. ასეთი ცვლილება სასარგებლოა არა მარტო იმ ბავშვებისათვის, რომელთაც ჩვენ “განსაკუთრებული საჭიროების მქონე” ბავშვებს ვუწოდებთ, არამედ ყველა ბავშვისათვის, მათი მშობლებისა და მასწავლებლებისათვის, სკოლების ადმინისტრაციისა და მოლიანად იმ საზოგადოებისათვის, რომელიც სასკოლო ცხოვრებაში არის ჩართული.

რა არის “ინკლუზიური” ?

მრავალი წლის მანძილზე ტერმინში “ინკლუზიური” იგულისხმებოდა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვების ზოგადსაგანმანათლებლო კლასებში ჩართვა. წარმოდგენილ მასალაში, “ინკლუზიური” ნიშნავს გაცილებით მეტს.

“ინკლუზიური” მოიცავს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვების ისეთ კატეგორიებს, როგორცაა მოძრაობის, სმენის, მხედველობისა და სწავლის უნარის შეზღუდვის მქონე ბავშვები. თუმცა, “ინკლუზიური” ასევე გულისხმობს სკოლებში ყველა იმ ბავშვის ჩართვას, რომელნიც ამა თუ იმ მიზეზის გამო გარიყული აღმოჩნდნენ სასწავლო დაწესებულებებიდან: ქუჩის, შიდსით დაავადებული ბავშვები. “ინკლუზიური” ნიშნავს, რომ ჩვენ, მასწავლებლებს, გვეკისრება პასუხისმგებლობა ყველაფერი გავაკეთოთ იმისათვის, რათა ყველა ბავშვი იქნას უზრუნველყოფილი განათლების მიღების თანაბარი უფლებით.

უფრო მეტიც, ზოგიერთ შემთხვევაში შეიძლება ყველა ბავშვი იქნას ჩარიცხული სკოლაში, თუმცა ფაქტიურად ისინი მაინც გარიყული რჩებიან სწავლის პროცესში მონაწილეობისაგან. ასეთ კატეგორიებს მიეკუთვნებიან ბავშვები, რომლებიც:

- ❖ არ იღებენ განათლებას მშობლიურ ენაზე;
- ❖ არ იღებენ მონაწილეობას სასწავლო პროცესში;
- ❖ არაეინ ითხოვს მათგან სასწავლო პროცესში მონაწილეობას;
- ❖ ვერ ხედავენ დაფას და არ ესმით მასწავლებლის ხმა;
- ❖ დაბალი აკადემიური მოსწრების მიუხედავად არ იღებენ საჭირო დახმარებას;

ასეთი ბავშვები, სხედან რა უმეტესად ბოლო მერხებზე, თავისთავად “ეთიშებიან” სასწავლო პროცესს. ჩვენი, მასწავლებლების მოვალეობაა შევქმნათ სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემო, სადაც ყველა ბავშვი იქნება თანაბრად ჩართული, ყოველ მათგანს შეეძლება და ექნება სურვილი მიიღოს განათლება.

რას ნიშნავს “სწავლისადმი კეთილგანწყობილი”?

ბევრი სკოლა მუშაობს იმისათვის, რომ გახდეს “სწავლისადმი კეთილგანწყობილი”, სადაც ყველა ბავშვს მიეცემა საშუალება უსაფრთხო და კეთილგანწყობილ გარემოში მიიღოს მაქსიმალურად კარგი განათლება. მთავარ მიზანს წარმოადგენს არა კონკრეტულ საგნებსა და გამოცდებზე კონცენტრირება, არამედ სასწავლო პროცესში ბავშვების ჩართულობის გაუმჯობესება.

ბავშვები მოდიან სკოლაში რათა ისწავლონ, მაგრამ ჩვენ, მასწავლებლებიც, ყოველთვის ვსწავლობთ რაღაც ახალს. ჩვენ ვსწავლობთ იმას, თუ როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს, როგორ გავხადოთ სწავლება ეფექტური – ისე, რომ ბავშვებს აინტერესებდეთ მათემატიკისა და სხვა საგნების სწავლა. წარმოდგენილი ბროშურა მოგვცემს აღნიშნული მიმართულებით პირველი ნაბიჯების გადადგმის საშუალებას.

“სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემო” არის “ბავშვისადმი და მასწავლებლისადმი კეთილგანწყობილი”. აქცენტი კეთდება მოსწავლისა და მასწავლებლის ერთობლივი სწავლის მნიშვნელობაზე; ყურადღების ცენტრში ექცევა ბავშვი და სწავლის პროცესში მის აქტიურ ჩართვა. იგი ასევე აკმაყოფილებს ჩვენი, მასწავლებლების საჭიროებებსა და ინტერესებს, რამდენადაც ჩვენ გვინდა და შეგვიძლია მოსწავლეებისათვის საუკეთესო განათლების მიცემა.

**ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთლგანწყობილი გარემოს (ისკვ)
დამახასიათებელი ნიშნები**

	<i>ტრადიციული საკლასო ოთახი</i>	<i>ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთლგანწყობილი გარემო</i>
ურთიერთობები	დისტანციური (მასწავლებელი დგას ზურგშექცევით და მიმართავს მოსწავლეებს)	მეგობრული და თბილი. მასწავლებელი ზის სმენის შეზღუდვის მქონე ბავშვის გვერდით და ღიმილით ესაუბრება. მშობელი-დამხმარე აქებს ბავშვს და ესმარება სხვა ბავშვებს.
ვინ არის საკლასო ოთახში?	მასწავლებელი და დაახლოებით ერთნაირი შესაძლებლობის მქონე მოსწავლეები	მასწავლებელი, სხვადასხვა სოციალური წარმოშობისა და შესაძლებლობის მქონე ბავშვები და მშობელი-დამხმარე.
განლაგება	ყველა საკლასო ოთახში ერთნაირი განლაგებაა (ტრადიციულად ბავშვები სხედან მერხებთან რიგებში)	სხვადასხვა ტიპის განლაგება, ბავშვები ზიან წრიულად იატაკზე ან მაგიდებთან.
სასწავლო მასალები	სახელმძღვანელოები, რეგულები, დაფა	სხვადასხვა გაკვეთილისათვის საჭირო მასალები, მაგ. როგორცაა გაზეთები, პოსტერები, თოჯინები უცხო ენების გაკვეთილებისათვის
რესურსები	მასწავლებელი ურთიერთობს მოსწავლეებთან დამატებითი სასწავლო მასალების გამოყენების გარეშე.	მასწავლებელი წინასწარ გეგმავს დღეს. მოსწავლეებს რთავს მარტივი სასწავლო დამხმარე მასალების მომზადებაში.
შეფასება	სტანდარტული წერითი გამოცდა	მიუკერძოებელი შეფასება, დაკვირვება, დროდადრო ბავშვების ნამუშევრების ნაკრების (პორტფოლიოს) შეფასება

შეფასება:

იფიქრეთ ცხრილში მოცემულ **(ისკვ)** -ს ელემენტებზე და დაუსვით თავს შემდეგი კითხვები:

1. როგორი ტიპის კლასში ვმუშაობ მე?
2. რა ცვლილება შეიძლება შევიტანო კლასში, რათა იგი გახდეს ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი ?
3. როგორ გავხადო საგანი, რომელსაც მე ვასწავლი, უფრო საინტერესო ბავშვებისათვის?
4. როგორ შევცვალო ჩემი კლასი, რომ ყველა ბავშვი თანაბრად იყოს ჩართული სასწავლო პროცესში?
5. ვინ დამეხმარება ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნაში (მაგ. სკოლის ადმინისტრაცია, სხვა მასწავლებლები, ჩემი მსწავლეები, საზოგადოება)?

რა არის ისპ –ს მნიშვნელოვანი ელემენტები?

ბავშვთა უფლებების კონვენციის მიხედვით ყველა ბავშვს აქვს უფლება მიიღოს განათლება. უფრო მეტიც, ყველა ბავშვს შეუძლია ისწავლოს, მიუხედავად მისი ფიზიკური, ინტელექტუალური, სოციალური, ემოციური, თუ სხვა მდგომარეობისა. აღნიშნული ასევე მოიცავს “ქუჩის ბავშვებს”, შეზღუდული შესაძლებლობისა და ნიჭიერებით გამორჩეულ ბავშვებს, სხვადასხვა კულტურული, რელიგიური, სოციალურად დაუცველი ფენების წარმომადგენლებს.

სხვადასხვა სოციალური ფენისა და შესაძლებლობის მქონე ბავშვების სწავლება სერიოზული ამოცანაა. ასე, რომ ჩვენ უნდა გვესმოდეს, როგორ ვასწავლოთ ასეთ ბავშვებს. ჩვენ არ ვიბადებით ამ ცოდნით და არც ყველაფრის სწავლა შეიძლება ერთი ტრენინგით. უნდა ვისწავლოთ დაკვირვებითა და გამოცდილ პედაგოგებთან საუბრებით, სემინარებში მონაწილეობითა და სპეციალური ლიტერატურის კითხვით. შემდგომში მნიშვნელოვანია მიღებული ცოდნის პრაქტიკული გამოყენება კლასებში. ასე, რომ **ისპ** მნიშვნელოვანია არა მარტო ბავშვების, არამედ ჩვენი, მასწავლებლების განვითარებისათვის.

ისპ –ში ყველა იზიარებს იმ ხედვას, რომ ყველა ბავშვი უნდა სწავლობდეს და ერთობოდეს ერთად. მათ სჯერათ, რომ განათლება უნდა იყოს ინკლუზიური, არადისკრიმინაციული, მგრძობიარე კულტურული განსხვავებულობისადმი, ასევე უნდა შეესაბამებოდეს ბავშვებისა და მათი ოჯახების ყოველდღიურ ცხოვრებას.

ისპ ასწავლის ბავშვებს ყოველდღიურ უნარ-ჩვევებს და ცხოვრების ჯანსაღ წესს, გამორიცხავს ბავშვებზე ძალადობას, ფიზიკურ დასჯას.

ისპ მოუწოდებს მასწავლებლებსა და სკოლების ადმინისტრაციას, მშობლებსა და საზოგადოებას, დაეხმარონ ბავშვებს მიიღონ განათლება საკლასო ოთახებსა და მის გარეთ. საკლასო ოთახებში არა მარტო მასწავლებლები, არამედ ბავშვებიც პასუხისმგებელი არიან სწავლების პროცესზე და აქტიურად მონაწილეობენ მასში. სწავლა უკავშირდება ბავშვების ყოველდღიურ ცხოვრებას და იმას, თუ რისი მიღწევა სურთ მათ ცხოვრებაში.

ისპ ასევე მოიცავს ჩვენი, მასწავლებლების საჭიროებებს, ინტერესებსა და სურვილებს. გვაძლევს რა სწავლებისათვის საუკეთესო რესურსებს, იგი საშუალებას გვაძლევს ვისწავლოთ, თუ როგორ ვასწავლოთ უკეთესად.

რა უპირატესობები აქვს ისპ –ს?

უპირატესობები გავშვებისათვის:

ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილ გარემოში (*ოსკშ*) ბავშვები ხდებიან მეტად თავდაჯერებული, უნვითარდებით მაღალი თვითშეფასება, სწავლობენ დამოუკიდებლობას როგორც სკოლის შენობაში, ასევე მის გარეთ. მაგ. სწავლობენ მკაფიოდ ჩამოყალიბებული კითხვების დასმას; სკოლაში მიღებულ ცოდნას იყენებენ ყოველდღიურ ცხოვრებაში; სიამოვნებით ურთიერთობენ მათთან, ვინც მათგან განსხვავებულია; ადვილად ადაპტირდებიან სხვადასხვა გარემოში.

ბავშვები ხდებიან უფრო კრეატიულები, რაც აუმჯობესებს სწავლის დონეს. ისინი აფასებენ მშობლიურ ენას, კულტურას, იუმჯობესებენ კომუნიკაციის უნარ-ჩვევებს და პატივს სცემენ ერთმანეთის უფლებებს.

უპირატესობები მასწავლებლებისათვის:

ოსკშ –ს მნიშვნელოვან უპირატესობებს ანიჭებს მასწავლებლებსაც. მუშაობენ რა სხვადასხვა კატეგორიის მოსწავლეებთან, ისინი იძენენ ახალ ცოდნასა და გამოცდილებას, რაც მათ ზოგადად ბავშვებთან მუშაობასა და სხვადასხვა სიტუაციების მართვას უადვილებს.

მასწავლებლებს ეძლევათ ახალი იდეების შესწავლის მეტი საშუალება როგორც სკოლის შიგნით, ასევე სკოლის გარეთ. ასეთი იდეების გამოყენებით მათ შეუძლიათ მოსწავლეთა დაინტერესება და წახალისება. შედეგად, მეტია უკუგება ბავშვებისა და მათი მშობლებისგანაც კი.

მასწავლებლები განიცდიან მეტ კმაყოფილებას, როდესაც ყველა ბავშვი მაქსიმალურად არის ჩართული სასწავლო პროცესში და ავლენს საკუთარი შესაძლებლობების მაქსიმუმს. თუმცა, როდესაც ამას ვამბობთ, არ ვგულისხმობთ, რომ ყველამ წარმატებით ჩააბარა გამოცდა. ეს ნიშნავს, რომ ვიღებთ იმ განსხვავებულობას, რომელიც მოსწავლეების შესაძლებლობებში არსებობს; თუ როგორ და რამდენად შეუძლიათ მათ საკუთარი მოსახრებების მასწავლებლისა და კლასისათვის გაზიარება.

სკოლებში, სადაც ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოა, ყოველთვის მეტი მოხალისე მუშაობს, რაც ამსუბუქებს მასწავლებლის საკმაოდ მძიმე სამუშაოს.

უპირატესობები მშობლებისათვის:

ინკლუზიურ, სწავლისადმი კეთილგანწყობილ გარემოში (*ოსკშ*) მშობლები იღებენ მეტ ინფორმაციას საკუთარი შვილების განათლების შესახებ. ისინი პიროვნულად ხდებიან ჩართული პროცესში და გრძნობენ მეტ პასუხისმგებლობას. როდესაც მასწავლებელი მათ ეკითხება აზრს მათივე შვილების განათლების შესახებ, ისინი სწავლების პროცესში მონაწილე თანასწორუფლებიან პარტნიორებად გრძნობენ თავს და სწავლობენ სახლში იმ ხერხების გამოყენებას, რომელთაც მასწავლებელი იყენებს. აქვთ რა მეტი კომუნიკაცია საზოგადოებასთან, ისინი ეხმარებიან სხვებსაც ანალოგიური პრობლემების გადაჭრაში. რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, მშობლებმა იციან, რომ მათი შვილები, ისევე როგორც ყველა სხვა ბავშვი, იღებენ ხარისხიან განათლებას.

უპირატესობები საზოგადოებისათვის:

ხელს უწყობს რა ისეთი სოციალური ხასიათის პრობლემების შემცირებას, როგორიცაა არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაული, *ოსკშ-ს* უპირატესობები

მოაქვს საზოგადოებისათვისაც. თავად საზოგადოება მეტად ერთგვება სკოლის ცხოვრებაში და უმჯობესდება უკუკავშირი სკოლასა და საზოგადოებას შორის.

სწავლა გამოცდილების გაზიარებით: შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვები

ცნობილია, რომ ბავშვებს შორის ურთიერთობები გაცილებით მეტი ჰუმანურობითა და პატიოსნებით ხასიათდება. ბოლო ორი წლის მანძილზე არცერთ მათგანს არ დაუსვავს შეკითხვა “რატომ არის ჩემი მეგობარი განსხვავებული?” “რატომ იქცევა იგი ასე?” არ ვეჭვონია შემთხვევა, რომ ბავშვებს უარი ეთქვათ ერთად თამაშზე. როდესაც შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვი პასუხობს მასწავლებელს, კლასში აბსოლუტური სიჩუმე დგება, ყველა სიხარულით იზიარებს თანაკლასელის წარმატებას. ბავშვები ყოველთვის მწვავედ რეაგირებენ იმ შემთხვევაში, თუ მათ თანაკლასელს ვინმე დასციინებს, ან შეურაცხყოფას მიაყენებს. უფრო მეტიც, ძალიან მნიშვნელოვანია, როგორ დამოკიდებულებას გამოხატავენ მშობლები. სასწავლო წლის დასაწყისში, ზოგიერთ მშობელს უხნდება პროტესტი “რატომ უნდა სწავლობდეს ჩემი შვილი ასეთ ბავშვთან? ან “ეს ბავშვი ხელს შეუშლის ჩემს შვილს”. ხშირად ისინი ითხოვენ ავუხსნათ, თუ რა სახის შეზღუდვაზეა საუბარი. საბედნიეროდ, ასეთი რეაქცია მხოლოდ რამოდენიმე თვე გრძელდება. როდესაც მშობლები აცნობიერებენ, რომ მათი შვილები ადვილად იღებენ ასეთ მეგობრებს, ისინი თავადაც თავაზობენ დახმარებას. გამოცდილებაში გვიჩვენა, რომ საკმაოდ მოკლე დროში შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვები მთელი კლასის განსაკუთრებული სიყვარულით სარგებლობენ.

მ. მაღაშხია
ქ. თბილისის მე 6 ვიმნაზია

თავი II. სად ვართ ამჟამად?

არის ჩვენი სკოლა ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი?

ბევრმა სკოლამ უკვე გადადგა ნაბიჯები ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შესაქმნელად. ისინი პრაქტიკულად ხედავენ მასწავლებლების, ბავშვების, მშობლებისა და საზოგადოებისათვის მიღწეულ პოზიტიურ ცვლილებებს. **ისპბ – ს** მისაღწევად მნიშვნელოვანია განესაზღვროთ, რამდენად არის უკვე თქვენი სკოლა ინკლუზიური და სწავლისადმი კეთილგანწყობილი. ამის შემდგომ, თქვენ გეცოდინებათ რა შემდეგი ნაბიჯები უნდა გადადგათ სრული ინკლუზიის მისაღწევად.

ქვემოთ მოყვანილი კითხვარი დაგეხმარებათ თქვენი სკოლის შეფასებაში. იყავით მაქსიმალურად გულახდილი მისი შევსებისას. აღნიშნეთ ყველა ის პუნქტი, რასაც თქვენი სკოლა უკვე აკეთებს. ნუ დადონდებით, თუ ბევრი პუნქტი აღუნიშნავი დარჩება.

კითხვარის შევსების შემდგომ ჩვენ გვექნება ინფორმაცია, თუ როგორ დავგეგმოთ და რეალურად შევქმნათ ჩვენს სკოლაში ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემო.

პრაქტიკული აქტივობა: ისპბ – ს თვით შეფასება

რას აკეთებს თქვენი სკოლა ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შესაქმნელად?

სასკოლო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მხარდაჭერა

რამდენად შეესაბამება აღნიშნული თქვენს სკოლას:

- გააჩნია ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნის მისია და/ან ხედვა;
- გააჩნია მის რაიონში მდებარე სასკოლო ასაკის ბავშვების სრული სიები მათი სკოლებში ჩართულობის მონაცემებით;
- ატარებს სისტემატიურ კამპანიებს მშობლებისათვის, რათა უზრუნველყოფილი იქნას ყველა ბავშვის სასწავლო პროცესში ჩართვა;
- ხელმისაწვდომია სხვადასხვა შესაძლებლობისა და სოციალური მდგმარეობის ბავშვების განათლების შესახებ არსებული ეროვნული და საერთაშორისო საკანონმდებლო მასალები;
- ფლობს ინფორმაციას, თუ რა დახმარების გაწევა შეუძლიათ ინკლუზიური განათლების საკითხებზე მომუშავე მხარდაჭერთა ჯგუფებს, პროფესიულ და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს;
- სკოლის ადმინისტრაციასა და მასწავლებლებს კარგად აქვთ გააზრებული ინკლუზიური განათლების მნიშვნელობა;
- გააჩნია ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნაში არსებული ხელშემშლელი დაბრკოლებებისა და მათი დაძლევის გზების ჩამოყალიბებული სია;
- ხელს უწყობს მასწავლებლებს იმ ინოვაციური სასწავლო მეთოდების გამოყენებაში, რომელიც ბავშვებს სწავლას უადვილებს;
- აქვს კავშირები საზოგადოებასთან; პოზიტიური ცვლილებების მისაღწევად ითვალისწინებს მის აზრს;
- ითვალისწინებს მასწავლებლების საჭიროებებს;
- გააჩნია დახმარების, ხელმძღვანელობისა და მონიტორინგის ეფექტური მექანიზმები, სადაც ყველა მონაწილეობს როგორც მიმდინარე ცვლილებების აღწერა-დოკუმენტირებაში, ასევე მომავალი გადაწყვეტილებების მიღებაში.

სასკოლო ბარემო

რამდენად შეესაბამება აღნიშნული თქვენს სკოლას:

- გააჩნია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე მოსწავლეებისათვის მისაწვდომი შესასვლელები (პანდუსი) და საპირფარეშო ოთახები;
- აქვს კეთილგანწყობილი, ჯანსაღი, სუფთა გარემო;
- გააჩნია სუფთა, ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო წყალმომარაგება, იყიდება საღი საკვები;
- გააჩნია მოსწავლის საჭიროებათა შეფასების პროცესში მასწავლებლების, დამხმარე პერსონალის, მშობლებისა და ბავშვების ერთობლივი მუშაობისათვის ჩამოყალიბებული პროცედურები;
- აქცენტი კეთდება გუნდურ მუშაობაზე და მოსწავლეებზე;
- აქვს კავშირი ჯანდაცვის სამსახურებთან, რომლებიც პერიოდულად ახდენენ მოსწავლეთა ჯანმრთელობის მდგომარეობის შემოწმებას.

მასწავლებლებთან ცოდნა, უნარ-ჩვევები და დამოკიდებულება

პედაგოგებს. . .

- შეუძლიათ ახსნან ცნება “ინკლუზიური” და “სწავლისადმი კეთილგანწყობილი” კონკრეტული მაგალითების მითითებით;
- სჯერათ, რომ ყველა ბავშვს, მიუხედავად ეთნიკური წარმოშობისა, ენობრივი და სოციალური მდგომარეობისა, ისევე როგორც შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებს, შეუძლიათ სწავლა;
- ჩართული არიან იმ ბავშვების მოძიებაში, რომლებიც ამა თუ იმ მიზეზის გამო არ არ დადიან სკოლებში.
- იციან იმ დაავადებების შესახებ, რომლებიც იწვევს ფიზიკურ, ემოციურ და სწავლის შეზღუდვებს. შეუძლიათ დახმარება გაუწიონ ასეთ მოსწავლეებს;
- იღებენ წლიურ სამედიცინო გამოკვლევას სკოლის მთელ პერსონალთან ერთად;
- ბევრს მოელოან ყველა მოსწავლისაგან და ხელს უწყობენ მათ სკოლის დამთავრებაში;
- ფლობენ ინფორმაციას იმ რესურსების შესახებ, რომელიც მათ დაეხმარება სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებთან მუშაობაში;
- შეუძლიათ სასწავლო პროგრამების, გაკვეთილებისა და სასკოლო აქტივობების ადაპტირება სხვადასხვა მდგომარეობისა და შესაძლებლობის მქონე ბავშვების საჭიროებათა გათვალისწინებით.
- მუშაობაში იყენებენ იმ ენასა და სტრატეგიებს, რომელიც მათ სხვადასხვა მდგომარეობისა და შესაძლებლობის მქონე ბავშვებთან მუშაობაში ეხმარება.
- არიან გახსნილი სწავლის, ადაპტირების, ცვლილებებისა და ექსპერიმენტებისათვის.

აქტივობის კვალიფიკაცია

პედაგოგები . . .

- ესწრებიან სემინარებს, რეგულარულად იმაღლებენ კვალიფიკაციას **ისპბ – ს** საკითხებზე.
- აკეთებენ პრეზენტაციებს სხვა პედაგოგებისა და საზოგადოებისათვის;
- იღებენ მიმდინარე დახმარებას სხვადასხვა საგნების (მაგ. მათემატიკა) სწავლებაში არსებული თანამედროვე ხერხებისა და მეთოდების შესახებ;
- იღებენ დახმარებას **ისპბ – სთან** დაკავშირებული სასწავლო მასალების სახით;
- არსებობს ადგილი, სადაც მათ შეუძლიათ ერთმანეთისათვის აზრების გაზიარება და სასწავლო მასალის მომზადება;
- აქვთ **ისპბ – ს** “სამოდელი” სკოლებში ვიზიტის საშუალება

მოსწავლეები

- ყველა მოსწავლე სისტემატიურად დადის სკოლაში;
- ყველა მოსწავლეს აქვს სახელმძღვანელოები; სასწავლო მასალები შეესაბამება მათ შესაძლებლობას;
- ყველა მოსწავლე რეგულარულად იღებს ინფორმაციას შეფასების შესახებ, რაც მათ საკუთარი წარმატების მონიტორინგში ეხმარება;
- სხვადასხვა მდგომარეობისა და შესაძლებლობის მქონე ბავშვებს საკლასო ოთახსა და სკოლაში გააჩნიათ სწავლისა და საკუთარი აზრის გამოხატვის თანაბარი პირობები.
- გაკვეთილების სისტემატიური გაცდენის შემთხვევაში ხდება ყველა მოსწავლის შემოწმება;

- ყველა მოსწავლეს აქვს სასკოლო დონისძიებებში მონაწილეობის თანაბარი შესაძლებლობა;
- ყველა მოსწავლე მონაწილეობს *ოსკპ – ს* გათვალისწინებით საკლასო ოთახსა და სკოლაში მოქცევის წესების ჩამოყალიბებაში;

აკადემიური მოსწავლე და შეფასება

- სასწავლო პროგრამა იძლევა სხვადასხვა სასწავლო მეთოდების (დისკუსია, როლების თამაში) გამოყენების საშუალებას;
- ყველა საგნის სასწავლო პროგრამებში ინტეგრირებულია მართლწერის, მათემატიკური აზროვნებისა და ზოგადი უნარ-ჩვევები.
- მასწავლებლები სწავლების პროცესში იყენებენ მათთვის ხელმისაწვდომ რესურსებს;
- სასწავლო პროგრამები მოიცავს სურათებს, ინფორმაციასა და მაგალითებს სხვადასხვა სოციალური და ფიზიკური მდგომარეობის (მათ შორის შეზღუდული შესაძლებლობის) მქონე პირების ცხოვრებიდან.
- სასწავლო პროგრამები ადაპტირებულია სხვადასხვა სტილითა და დონით, განსაკუთრებით შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე მოსწავლეებისათვის;
- სწავლის შეზღუდვის მქონე მოსწავლეებს საშუალება აქვთ დამატებით მიიღონ ახსნა-განმარტება;
- სასწავლო პროგრამები და მასალები შედგენილია ენით, რომელთაც მოსწავლეები იყენებენ სკოლასა და მის გარეთ.
- სასწავლო პროგრამები პოპულარიზაციას უწევენ ისეთ ცნებებს, როგორცაა პატივისცემა, ტოლერანტობა, საკუთარი და სხვათა კულტურული განსხვავებულობის პატივისცემა.
- საგამოცდო ქულების გარდა, პედგოგები ფლობენ მოსწავლის ცოდნის, უნარ-ჩვევებისა და დამოკიდებულების შეფასების სხვადასხვა ხერხებს.

სამეციალური სასწავლო დისციპლინები/პროგრამებზე აქტივობები

- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებს აქვთ ფიზიკური ვარჯიშისა და განვითარების შესაძლებლობა;
- ყველა ბავშვს აქვს მშობლიურ ენაზე წერის, კითხვისა და სწავლის საშუალება;
- სკოლა პატივს სცემს ყველა რელიგიის წარმომადგენელ მოსწავლეებს; მათ საშუალება აქვთ გაეცნონ სხვადასხვა რელიგიის კულტურას;

საზოგადოება

- მშობლები და საზოგადოებრივი ჯგუფები ფლობენ ინფორმაციას *ოსკპ – ს* შესახებ და შეუძლიათ დაეხმარონ სკოლებს;
- საზოგადოება ეხმარება სკოლას მოიძიოს ის ბავშვები, რომლებიც სკოლაში არ დადიან;
- მშობლები და საზოგადოებრივი ჯგუფები სკოლას სთავაზობენ იდეებსა და რესურსებს *ოსკპ – ს* დასანერგავად;
- მშობლები იღებენ ინფორმაციას მათი შვილების მიღწევებისა და გაკვეთილებზე დასწრების შესახებ;

თვითშეფასების ეს კითხვარი დაგეხმარებათ თქვენს სკოლაში ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს ჩამოყალიბებისათვის აუცილებელი აქტივობების დაგეგმვაში. ასე რომ, არ დაგავიწყდეთ მისი შევსება. გახსოვდეთ, რომ **ისპბ – ს** შექმნა მიმდინარე პროცესია, და შესაძლოა თქვენ დაგჭირდეთ პერიოდულად კითხვარის გადახედვა, რათა შეძლოთ მიღებული შედეგების მონიტორინგი.

როგორ გავხადოთ ჩვენი სკოლა ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი ?

რას უპასუხებთ სხვა სკოლის მასწავლებელს კითხვაზე - “რა უნდა გავაკეთოთ იმისათვის, რომ ჩვენი სკოლა გახდეს ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი”? ქვემოთ მოყვანილი მასალა დაგეხმარებათ ამ კითხვაზე პასუხის გაცემაში.

როგორ მოვახდინოთ და შევინარჩუნოთ ცვლილება

ქვემოთ მოყვანილი საკითხების გათვალისწინება აუცილებელია სკოლაში მდგრადი ცვლილებების განსახორციელებლად. დააკვირდით, რომელი პუნქტი შეესაბამება თქვენს მიერ შევსებულ კითხვარს? რომელი ნაბიჯები არის განსხვავებული?

1. **ლიდერობა** – აუცილებელი პირობაა, რომლის გარეშეც არაფერი შეიცვლება. მასწავლებელი, დამხმარე მასწავლებელი, პროცესში ჩართული სხვა პირი, რომელიც ყველაზე მეტად დაინტერესებულია და მონდომებულია ცვლილებების განსახორციელებლად – უნდა გახდეს პასუხისმგებელი პროცესის ორგანიზებასა და მეთვალყურეობაზე.
2. **სემინარები და სხვა სასწავლო შესაძლებლობები** – მნიშვნელოვანია იმ მასწავლებლებისათვის, რომლებიც მონაწილეობენ და აქტიურობენ ცვლილებებში. მაგ. გამოყავით “მასწავლებლის განათლების დღე”, რომელიც დაეთმობა ბავშვზე ორიენტირებულ სწავლებას. მიეცით მათ საშუალება გულახდილად გამოთქვან საკუთარი მოსაზრება **ისპბ – ს** შესახებ, დააკვირდნენ ერთმანეთს და დააკეთონ დასკვნები. რამდენადაც სკოლაში ჩარიცხული არიან სხვადასხვა საჭიროების მქონე ბავშვები, ჩაატარეთ დამატებითი სემინარები მასწავლებლებისათვის შემდეგ საკითხებზე: ა) როგორ სწავლობენ სხვადასხვა საჭიროების მქონე ბავშვები; ბ) სწავლების სხვადასხვა მეთოდები; გ) სკოლაში მიმდინარე ცვლილებების იდენტიფიცირება. მოახდინეთ სემინარების შედეგების მონიტორინგი, თუ რამდენად შედეგიანი იყო ისინი, რომელი მიმართულება საჭიროებს დამატებით მუშაობას.
3. **სწავლებისა და სწავლის გაუმჯობესება საკლასო ოთახში** **ისპბ – ს** მიღწევის მთავარ მომენტს წარმოადგენს. გახსოვდეთ, რომ სკოლა თავისთავად საკლასო ოთახს წარმოადგენს. თუმცა, სკოლა მთლიანი გარემოა, ხოლო თქვენ და თქვენი საკლასო ოთახი, მასწავლებლებისათვის უახლოეს გარემოს წარმოადგენს. თქვენ ხვდებით მათ ყველაზე ხშირად, თქვენ მუშაობთ მათთან

- ყველაზე მჭიდროდ და თქვენი სწავლების მეთოდებს უდიდესი გავლენა აქვთ მათზე.
4. **ინფორმაცია** - დადებითი პოზიტიური ცვლილებების მისაწვდევად და სამართავად მოძიებული უნდა იქნას ინფორმაცია სკოლასა და საზოგადოებაში. შემდგომში ჩვენ განვიხილავთ ინფორმაციის მოძიებისა და ანალიზის გზებს.
 5. **რესურსები** - მობილიზებული და ეფექტურად უნდა იქნას გამოყენებული. ამ შემთხვევაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ოჯახებსა და საზოგადოებას.
 6. **დაგეგმვა** - უმთავრესი აქტივობა. მოქნილი, ხანგრძლივი გეგმა (3 –5 წელი) იქნება ნაბიჯ-ნაბიჯ ცვლილებათა მიღწევის სახელმძღვანელო. ის საშუალებას მისცემს მასწავლებლებს, სკოლის პერსონალსა და საზოგადოებას, შეცვალოს ძველი მოსაზრებები და მიდგომები. ამოცანათა ჩამოყალიბებაში მონაწილეობას უნდა იღებდნენ მასწავლებლები და მშობლები. საწყის ეტაპზე მნიშვნელოვანია მათი მაქსიმალური ჩართულობის უზრუნველყოფა.
 7. **თანამშრომლობითი, გუნდური მიდგომა** - საჭიროა ცვლილებათა მიმდინარე პროცესში. “მონაწილეობს ყველა, სწავლობს ყველა, მოგებულთა ყველა.” ასეთი მიდგომა ახდენს კრეატიულობისა და რწმენის სტიმულირებას, პოპულარიზაციას უწევს მოვალეობებისა და პასუხისმგებლობის გაზიარებას.
 8. **მისია, ხედვა და კულტურა** - უნდა განვითარდეს *ისპბ – ს* მთავარი მახასიათებლების ფარგლებში. ყველა – მასწავლებლები, ადმინისტრატორები, ბავშვები, მშობლები და საზოგადოებრივი ლიდერები – ჩართული უნდა იქნან სკოლის მისიისა და ხედვის ჩამოყალიბებაში.
 9. **მიმდინარე კონტაქტი და კომუნიკაცია** - აუცილებელია მშობლებისა და საზოგადოების რწმენისა და მხარდაჭერის მოსაპოვებლად, ყველა ბავშვის სკოლაში ჩართვისა და მათი სრული პოტენციალის გამოვლენისათვის; საზოგადოებაში მესაკუთრის გრძნობის გამძაფრებისა და სკოლასა და საზოგადოებას შორის რესურსების გაზიარებისათვის.

პრაქტიკული აქტივობა: როგორ დავუპირისპირდეთ წინააღმდეგობას

შესაძლოა, ცვლილებებისადმი ნეგატიურად განწყობილი პირები, წინააღმდეგობას უწევდნენ დიდი ხნის წინ დამკვიდრებულ მიდგომებისა და პრაქტიკის შეცვლას. განიხილეთ თქვენს მეგობრებთან ერთად მთავარი მიზეზები – რატომ შეიძლება ეწინააღმდეგებოდნენ ცვლილებებს, თუნდაც თქვენს სკოლაში. რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას მათი წინააღმდეგობის დასაძლევად?

1. მიუთითეთ წინააღმდეგობა: -----
დაძლევის გზა:
2. მიუთითეთ წინააღმდეგობა: -----
დაძლევის გზა:
3. მიუთითეთ წინააღმდეგობა: -----
დაძლევის გზა:

4. მიუთითეთ წინააღმდეგობა: -----
დაძლევის გზა:

თავი III

ნაბიჯები ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს მისაღწევად

როგორ დავგეგმოთ პროცესი

ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნის გზაზე თქვენი სკოლის მიერ განვლილი გზის შეფასების შემდგომ, უნდა გადაწყვიტოთ, თუ რა შემდეგი ნაბიჯები უნდა გადადგათ მეტად **ისპბ – ს** შესაქმნელად, იქნება ეს სკოლაში თუ საკლასო ოთახში. ქვემოთ შემოთავაზებულია ის ნაბიჯები, რომლებიც აუცილებელია ცვლილებების განსახორციელებლად, თუმცა ამ ნაბიჯების რიგითობის დაცვა არ არის აუცილებელი. თქვენ უნდა აირჩიოთ ყველაზე მნიშვნელოვანი თქვენი საჭიროებების გათვალისწინებით. უფრო მეტიც, შესაძლოა არსებობდეს წარმატების მიღწევის სხვა გზებიც, რომელთაც თქვენ თვითონ აღმოაჩენთ. მნიშვნელოვანია გქონდეთ პოზიტიური დამოკიდებულება ცვლილებებისა და ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნისადმი.

ნაბიჯი 1. ისპბ – ს გუნდის შორშირება

გამოყავით ის ადამიანები, რომლებიც მონაწილეობას მიიღებენ დაგეგმვისა და განვითარების პროცესში. ჩამოაყალიბეთ საკოორდინაციო ჯგუფი.

ეს ადამიანები შეადგენენ **ისპბ – ს** გუნდს. ჩვეულებრივ, გუნდი შეიძლება შედგებოდეს რამოდენიმე მასწავლებლის, უფროსი მასწავლებლისა და რამოდენიმე მშობლისაგან. შესაძლოა იგი გაცილებით მრავალრიცხოვანიც იყოს. საკოორდინაციო ჯგუფში შედიან მასწავლებლები, ადმინისტრატორები და სკოლის სხვა პერსონალი; განათლებისა და ჯანდაცვის მუშაკები; მოტივირებული ჯგუფების წარმომადგენლები; უფროსი ასაკის მოსწავლეები; მშობლები, საზოგადოების წევრები და ადგილობრივი ორგანიზაციები.

ნაბიჯი 2. საჭიროებების შეშასება

რა იციან უკვე და რა უნდა იცოდნენ ჯგუფის წევრებმა?

1. შეისწავლეთ საკოორდინაციო ჯგუფში არსებული ცოდნა. რა ინფორმაციას ფლობენ უკვე ჯგუფის წევრები **ისპბ – ს** თვისებებისა და სარგებლობის შესახებ. რა და როგორ უნდა ისწავლოთ თქვენ ყველამ. (მაგ. სტუმრების მოწვევა, ვიზიტები რესურს ცენტრებში)?
2. შეისწავლეთ მოსწავლეებში, პერსონალსა და მშობლებში არსებული ცოდნა. იმ შემთხვევაში, თუ საკოორდინაციო ჯგუფი საკმაო ცოდნას ფლობს, გადაწყვიტეთ რა კითხვებზე გსურთ პასუხის მიღება სხვებისაგან.

შეისწავლეთ ინფორმაცია სკოლისა და მიმდებარე ტერიტორიაზე მცხოვრები ბავშვების შესახებ

1. განიხილეთ თქვენს მიერ შევსებული კითხვარი “სად ვართ ამჟამად”. შეადგინეთ ჩამონათვალი, რას აკეთებს თქვენი სკოლა ამჟამად და რა საჭიროებები აქვს მას ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნისათვის.
2. ეცადეთ გამოავლინოთ რომელი ბავშვები არ დადიან სკოლაში.
3. შეაფასეთ თქვენი მოსწავლეებისა და ასევე იმ ბავშვების საგანმანათლებლო საჭიროებები, რომლებიც არ არიან ჩართული სკოლებში. გუნდის წევრებმა უნდა შეაფასონ და რაც შეიძლება სრულად გაიაზრონ ეს საჭიროებები, რათა ამ ბავშვების ჩართვისათვის შექმნან დახვეწილი სასკოლო გეგმები და კარგი საკლასო ოთახები. ამ მხრივ მშობლებს შეუძლიათ გუნდის წევრებს სასარგებლო ინფორმაცია მიაწოდონ.
4. განსაზღვრეთ თქვენს სკოლაში და საზოგადოებაში არსებული რესურსები. ჩამოთვალეთ ყველა მისაწვდომი დახმარება და მომსახურება. აღნიშნული ასევე მოიცავს სახელმწიფო სამსახურებს, სამედიცინო კლინიკებსა და კერძო სააგენტოებს.
5. აღწერეთ სკოლაში არსებული გარემო და მიმდინარე საგანმანათლებლო პროგრამები. აღწერილობა უნდა იძლეოდეს არსებული საშუალებების, ავეჯის, მასალების მკაფიო სურათს. არის თუ არა ისინი მისაწვდომი ყველა ბავშვისათვის? თუ არა, როგორ გავხადოთ ისინი უფრო მისაწვდომი.
6. განსაზღვრეთ და აღწერეთ საკლასო ოთახებში მიმდინარე სწავლებისა და სწავლის პროცესი. დაესწარიტ გაკვეთილებს და ზუსტად აღწერეთ რას აკეთებენ მასწავლებლები და მოსწავლეები. არის თუ არა საკლასო ოთახები ინკლუზიური და სწავლისადმი კეთილგანწყობილი.

გაანალიზეთ მიღებული ინფორმაცია. აღწერეთ გასატარებელი ცვლილებები. მხედველობაში მიიღეთ კლასის სიდიდე, საწავლების სტილი და სტრატეგია, პემასწავლებლისა და მოსწავლეების დამოკიდებულება, გამოყენებული მასალები.

შეაგროვეთ შემდგომი ინფორმაცია. თქვენს მიერ მოძიებულმა ინფორმაციამ შესაძლოა წამოჭრას ახალი და დამატებითი კითხვები. შეაგროვეთ დამატებითი ინფორმაცია ისე, რომ შეგეძლოთ გადაწყვეტილებების მიღება შესაბამის ინფორმაციაზე და არა სხვათა აზრებზე დაყრდნობით.

ნაკიზი 3. ჩამოაყალიბეთ ხედვა

აღწერეთ თქვენთვის სასურველი, ან თუნდაც თქვენი “ოცნების” (იდეალური) საკლასო ოთახი. “როგორი იქნება იგი, როდესაც თქვენ და თქვენი ბავშვი შეხვალთ კლასში? როგორი ავეჯი გექნებათ? რას გააკეთებს მასწავლებელი? რას გააკეთებენ მოსწავლეები? რა იქნება კედლებზე? გაითვალისწინეთ ის გოგო-ბიჭები, რომელთაც მხედველობის, სმენის ან ინტელექტუალური განვითარების პრობლემები აქვთ. ასევე ბავშვები განსხვავებული სოციალური და რელიგიური ჯგუფებიდან. ერთი სიტყვით, ყველა ბავშვი. თუ ყველა ბავშვი ჩართულია სკოლაში, რა განსაკუთრებული საჭიროება აქვთ მათ და როგორ უნდა დავაკმაყოფილოთ ისინი. აღწერეთ

თქვენი “საოცნებო კლასის” მაქსიმალურად ზუსტი “ხედვა”, რაც შემდგომში *ოსკ – ს* შექმნის მთავარ მიზნად იქცევა.

აღწერეთ თქვენთვის სასურველი სასწავლო პროგრამა და სასკოლო გარემო. გაითვალისწინეთ ზემოთ ჩამოთვლილი რესურსები. რა სახის დახმარება გესაჭიროებათ თქვენ საზოგადოების, ადგილობრივი ხელისუფლების, განათლების სფეროს სახელმწიფო მოხელეებისაგან? როგორ შეგიძლიათ ამ დახმარების მიღება? ვის შეუძლია დახმარების გაწევა? როგორ უნდა იქნან ჩართული პროცესში ბავშვები? გააკეთეთ ჩანაწერები. ეს დაგეხმარებათ თქვენი “ხედვის” გააზრებაში.

ნაბიჯი 4. ჩამოყალიბეთ სკოლაში *ოსკ – ს* შექმნის გეგმა

შეიმუშავეთ აქტივობების განრიგი *ოსკ – ს* შექმნისა და განვითარებისათვის. დეტალურად აღწერეთ საჭირო ცვლილებები და მათი განხორციელების ვადები. ასევე შეადგინეთ საჭირო მასალების, მომსახურების, პიროვნებებისა და რესურსების ჩამონათვალი. თქვენი გეგმა უნდა ასახავდეს ამა თუ იმ ცვლილების რეალისტურ ვადებს. იგი მიზნად უნდა ისახავდეს მკაფიოდ განსაზღვრულ მიზანს, თუმცა ასევე უნდა ოყოს მოქნილი, რათა საჭიროების შემთხვევაში შეიძლებოდეს მისი შეცვლა.

მხედველობაში იქონიეთ გონება და გული. განავითარეთ პროცესი იმგვარად, რომ ცვლილებები ორი მიმართულებით განხორციელდეს: ერთის მხრივ ანალიზითა და დაგეგმვით და მეორეს მხრივ ადამიანების გონებასა და გულში მომხდარი ცვლილებებით. რა უნდა გააკეთოთ იმისათვის, რომ ასეთი ცვლილებები შესაძლებელი გახდეს? ამ მხრივ მნიშვნელოვანია მშობლებისა და საზოგადოების წევრების ჩართვა სასკოლო ცხოვრებაში, რამდენადაც ისინი უკეთ გაეცნობიან ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს უპირატესობებს და დაგეხმარებიან თქვენ სასწავლო პროცესის წარმართვაში

ნაბიჯი 5. განახორციელეთ თქვენი გეგმა

საჭიროების შემთხვევაში დახმარება გაუწიეთ პერსონალს. იმ შემთხვევაში თუ საჭიროა ისეთი სახის ტექნიკური დახმარება, როგორცაა სემინარები და სპეციალური საკითხების განხილვა, განსაზღვრეთ რა სახის დახმარებას გაწევაა საჭირო და ვინ განახორციელებს მას? როგორ და რა სიხშირით იქნება ის განხორციელებული?

სკოლის პერსონალს და მოსწავლეებს ჩაუტარეთ ტრენინგები ბავშვთა უფლებების საკითხებზე, რაც მოიცავს განათლებას, გენდერულ თანასწორობას, კულტურულ და ენობრივ განსხვავებულობას და მსგავსებას, შეზღუდულობის გაგებას, სპეციალურ მზრუნველობასა და პიროვნულ პასუხისმგებლობას.

პოპულარიზაცია გაუწიეთ მშობელთა ჩართულობას. დამგეგმავემა გუნდმა უნდა განავითაროს მშობლისა და მოსწავლეების კომუნიკაციის სისტემა. ვინ იქნება პასუხისმგებელი მშობლებთან რეგულარულ ურთიერთობაზე? მშობელთა წვლილი სერიოზულად უნდა იქნას დაფასებული და განხილული პროცესის დაგეგმვისა და განხორციელების დროს.

ნაბიჯი 6. შეაფასეთ თქვენი გეგმა და აღნიშნეთ წარმატება

აწარმოეთ პროცესის მონიტორინგი და საჭიროების შემთხვევაში შეცვალეთ თქვენი გეგმები. *ოსპ –ს* გუნდი არის სასწავლო წლის განმავლობაში მომუშავე რესურსი. მოამზადეთ შეხვედრების განრიგი. განსაზღვრეთ, როგორ ჩატარდება მონიტორინგი და ვინ განახორციელებს მას. დააკვირდით, როგორ მიმდინარეობს არსებული პროგრამა; გადაწყვიტეთ, აღექვატურია თუ არა არსებული დახმარება, საჭიროა თუ არა მისი გაუმჯობესება ან შესუსტება.

აღნიშნეთ თქვენი წარმატება! მნიშვნელოვანი წარმატების მიღება, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც პროცესში ჩართულია ადამიანური და მატერიალური რესურსები – აღნიშვნის ღირსია! იმ შემთხვევაში, თუ თქვენი საქმიანობის თითოეულ ნაბიჯში ჩართული იყო საზოგადოება, მისი წარმომადგენლები აუცილებლად მოიწვიეთ წარმატების აღსანიშნავად გამართულ ისეთ ღონისძიებებზე, როგორიცაა: გამოფენა, ფესტივალი, “ღია კარის დღე” და ა.შ. ღია კარის დღეზე, სადაც წარმოდგენილი იქნება როგორც ბავშვების, ასევე მასწავლებლების წარმატებები, (სწავლებისა და შეფასების ახალი უნარ-ჩვევები) მოიწვიეთ მშობლები, საზოგადოებისა და განათლების სფეროს ოფიციალური სტრუქტურების წარმომადგენლები.

როგორ ჩავატაროთ პროცესის მონიტორინგი

რა განსხვავებას ვქმნით ჩვენ? ხდებიან ჩვენი საკლასო ოთახები და სკოლები მეტად ინკლუზიური და სწავლისადმი კეთილგანწყობილი? იმისათვის, რომ გავიგოთ, რამდენად წარმატებით ვახორციელებთ პროცესს, პასუხი უნდა გავცეთ ორ მთავარ კითხვას:

1. ვართ ჩვენ იმგვარად “ინკლუზიური და სწავლისადმი კეთილგანწყობილი”, როგორც ჩვენ ამას ვგეგმავდით? (როგორ შეგვიძლია გაუმჯობესება და რა გავაკეთოთ?)
2. **რა სხვაობა მივიღეთ ჩვენ, განსაკუთრებით სწავლის მხრივ?**

თქვენ შეგიძლიათ *ოსპ –ს* პროცესისა (№1) და შედეგების (№2) როგორც ფორმალური, ასევე არაფორმალური შეფასება. სკოლის სხვა პერსონალთან ერთად შეგიძლიათ შიდა არაფორმალური შეფასების ჩატარება და შემდგომში მიღებული ინფორმაციის გამოყენება თქვენს პროგრამაში საჭირო ცვლილებების შესატანად. არაფორმალურ შეფასებათან ერთად, გონივრული იქნება თუ ფორმალური შეფასებისათვის რეგულარულად მოიწვიეთ გარეშე მეურვეს. ასეთი შეფასება იქნება სკოლის აკრედიტაციის შენადგენელი ნაწილი. კარგ შედეგს იძლევა ღია კარის დღეზე მოწვეული მშობლების მიერ სპეციალური კითხვარის შევსება სკოლაში არსებული მდგომარეობის (რესურსები და სწავლება) შეფასების შესახებ. ხშირად მათი რეკომენდაციები მეტად სასარგებლოა. ასევე გახსოვდეთ, რომ ბავშვები თავად არიან კარგი შემფასებლები. კითხეთ მათ აზრი!

ჩვენს მიერ წარმოდგენილი *ოსპ –ს* შეფასების კითხვარი შეიძლება გამოყენებული იქნას მონიტორინგის ერთ-ერთ ხერხად, რომელიც საშუალებას მოგცემთ შეაფასოთ თქვენი სკოლის მიღწევები ერთი, ორი და მეტი წლის განმავლობაში.

აღნიშნული კითხვარის გარდა ქვემოთ მოცემულია ინფორმაციის შეგროვების ხუთი გზა.

1. **აწარმოეთ ცდელიურები და ჩანაწერები.** თქვენ შეგიძლიათ აწარმოოთ თვის განმავლობაში *ოსპ –ს* შექმნის პროცესში მომხდარი მიღწევების მოკლე

დღიური, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას სკოლაში განხორციელებულ აქტივობებზე, ჩატარებულ შეხვედრებზე. კლასის მორიგეებმა ან სხვა მოსწავლეებმა შესაძლოა ასევე აწარმოონ მარტივი დღიურები მომხდარი მოვლენების შესახებ და თვის ბოლოს განიხილონ ისინი მასწავლებლებთან და სხვა მოსწავლეებთან ერთად ყოველი თვის ბოლოს. რეგულარული ვიზიტებისა და ჩანაწერების გაკეთება შეუძლიათ ასევე მშობლებსა და საზოგადოების წარმომადგენლებს.

2. **ესაუბრეთ სხვებს.** ასეთი საქმიანობა ძირითადად არაფორმალური სახით ხორციელდება, თუმცა ზოგჯერ სასაუბროდ განსაკუთრებული ღონისძიებების დაგეგმვაც დაგჭირდებათ. შეიძლება გამოიყენოთ შეკითხვებისა და პასუხების ჩანაწერთა ჩამონათვალი. ისაუბრეთ ხალხთან, მშობლებთან, სხვა მასწავლებლებთან როგორც ინდივიდუალურად, ასევე ჯგუფურად. თქვენთვის მნიშვნელოვანია დასვათ არა ისეთი შეკითხვები, რომელზეც თქვენთვის სასურველ პასუხს მიიღებთ, არამედ შეკითხვები, რომელიც ინფორმაციის მოპოვებასა და აზრის გამოტანაში დაგეხმარებათ.
3. **მიიღეთ ცოდნა და უნარ-ჩვევები გამოცდილებიდან.** როგორ მოქმედებენ სხვა მასწავლებლები და რა იცით თქვენს სკოლაში ჩართული სხვადასხვა კატეგორიის მოსწავლეების შესახებ? შეიძლება სთხოვოთ სხვა მასწავლებლებს დაწერონ მოკლე თხზულება თუ რა იციან მათ და რისი სწავლა სურთ კიდევ. ასეთი სახის საქმიანობა სასარგებლოა მოსწავლეებისათვისაც.
4. **დააკვირება.** ვის და რას უნდა დააკვირდეთ? უფროსი მასწავლებელი (კლასის დამრიგებელი) უნდა აკეთებდეს ჩანაწერებს კლასში მასწავლებლის აქტივობების შესახებ. ასევე გუნდური მუშაობის დროს მნიშვნელოვანია ურთიერთდაკვირება. მასწავლებლებს შეუძლიათ დააკვირდნენ სხვადასხვა კლასის მოსწავლეებს, გააკეთონ ჩანაწერები და კომენტარები, რომელთაც პერიოდულად განიხილავენ ჯგუფებში.

დააკვირდით თქვენს გარშემო მდებარე შენობებს და გარემოს. მოახდინა თუ არა რაიმე გავლენა *ოსკბ –ს* შექმნისათვის ჩატარებულმა აქტივობებმა გავლენა თქვენს სკოლაზე? არის ის “ბარიერებისაგან თავისუფალი”? არის თუ არა სათამაშო მოედნები ყველა ბავშვისათვის მისაწვდომი?

დააკვირდით ცვლილებებს მოსწავლეებსა და მათ ქცევებში. არის თუ არა ცვლილება იმაში, თუ როგორ ეხმარებიან ისინი ერთმანეთს?

5. **დოკუმენტაცია.** გადახედეთ ისეთ სასკოლო დოკუმენტაციას, როგორიცაა საინფორმაციო ფურცლები, მშობელთა წერილები, მიღწევათა ჩანაწერები, სასწავლო და გაკვეთილის გეგმები. ასახავენ თუ არა მშობლებისა და საზოგადოებისათვის მისაწვდომი თქვენი წერილობითი დოკუმენტები იმ ფაქტს, რომ თქვენ მუშაობთ სკოლაში ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შესაქმნელად? ასახავენ თქვენი პედაგოგების გაკვეთილის გეგმები *ოსკბ –ს* მოთხოვნებს?

თავი IV. რა ვისწავლეთ?

წინა თავებში ჩვენ ბევრი ვისაუბრეთ *ოსკბ –ს* შესახებ, მაგრამ ჯერ კიდევ წინ გვაქვს ერთი აქტივობა. მოდით, შევაფასოთ რა ვისწავლეთ ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შესახებ. ვცადოთ ვუპასუხოთ შემდეგ შეკითხვებს:

1. რა არის ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემო (*ოსპბ -ს*) ? ახსენით რას ნიშნავს იგი და როგორ გამოიყურება საკლასო ოთახი? (ბავშვების განლაგება, სასწავლო მასალები, ურთიერთობები);
2. ჩამოთვალეთ *ოსპბ -ს* დამახასიათებელი ხუთი თვისება;
3. ჩამოთვალეთ *ოსპბ -ს* უპირატესობები თითოეული ამ ჯგუფისათვის: მოსწავლეები, მასწავლებლები, მშობლები და საზოგადოების წევრები.
4. რატომ შეიძლება ეწინააღმდეგებოდნენ *ოსპბ -ს* სოცირთი ჯგუფები?
5. ჩამოთვალეთ სკოლებში *ოსპბ -ს* შესაქმნელად საჭირო ნაბიჯები. აღწერეთ როგორ აკვირდებით თითოეული ნაბიჯის წარმატებას.
6. რა არის *ოსპბ -ს* შექმნის პროგრამის დაგეგმვის მთავარი საფეხურები? თქვენი აზრით ცვლილების რა მომენტშია ამჟამად თქვენი სკოლა? რას მიაღწიეთ უკვე? კიდევ რისი ცოდნა გესაჭიროებათ?

ინკლუზიური, სწავლისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნა დროს მოითხოვს, თუმცა თუ “განათლება ყველასათვის” რეალობად უნდა იქცეს, *ოსპბ* მისი განხორციელების “*ერთადერთი*” გზას წარმოადგენს. ის მოითხოვს თავდადებას, მძიმე შრომას და ახალი ცოდნის ათვისებისადმი პოზიტიურ განწყობას. ყოველივე ამას კი, მოაქვს კმაყოფილება იმის გაცნობიერების გამო, რომ სულ უფრო ნაკლები ბავშვი რჩება გარიყული სკოლიდან.

კითხეთ თქვენს თავს, “რა ცვლილებები შემოიქმნა შევითანო ჩემს კლასში ხვალ? აირჩიეთ სამი მთავარი სამიზნე და შეაღარეთ ისინი თქვენი კოლეგების მოსაზრებებს. ერთი-ორი კვირის შემდეგ კი განიხილეთ მიღწეული პროგრესი.

